

Kommentarer och frågor till KG Hammarlund från Elisabeth Ahlsén

KG Hammarlund ger en god inblick i frågeställningar och metodreflektioner inom historia och inom humaniora i allmänhet med resonemang som är tänkvärda klart relevanta för jämförelser mellan olika discipliner.

Framställningen är ganska övergripande för historieämnet.

Några frågor som inställde sig vid läsningen, är:

1. Vad, mer exakt, argumenterar författaren själv för respektive emot, det vill säga vilken/vilka metoder föredras av författaren?
2. Intrycket är att argument ges för pluralism – dvs många metoder och anpassning till vad man är ute efter, vilket verkar välmotiverat. Man kan fundera på om det är mer eller mindre specifikt för historie-forskning eller lite bredare för humaniora eller mer allmängiltigt? Belys gärna detta mer.
3. Det verkar däremot argumenteras mot naturvetenskapliga metoder. Hur förhåller sig författaren till att naturvetenskapliga metoder numera används mer och mer inom särskilt arkeologisk forskning, men ofta med anknytning till historieforskning? Leder detta till någon ändring av ”typiska” forskningsmetoder i historieämnet och syn på vad man kan och bör göra?
4. Finns det någon utveckling av ”metodmedvetenhet” som motverkar att metoder ”tas för givna”, vilket författaren påpekar som ett drag i historieforskning?
5. Det argumenteras även för förståelse som centralt mål och för narrativer som metod. Vad är det man uppnår med förståelse av mer enskilda företeelser utan generalisering?
6. Är fältet fritt för olika, t ex politiskt influerade, tolkningar utan kritisk granskning eller hur handskas man med granskning av denna typ av forskning? Bedriver man t ex källkritik av själva den historiska forskningen?

KG Hammarlunds (KGH) svar och svarskommentarer till Elisabeth Ahlséns (EA) kommentarer och frågor

EA fråga 1: Vad, mer exakt, argumenterar författaren själv för respektive emot, det vill säga vilken/vilka metoder föredras av författaren?

KGH svar på EA fråga 1: Eftersom jag, som jag skrivit, ser problem, frågeställning, teori, metod som en sammanflätad väv där ingen av de ingående trådarna kan göra anspråk på primat över de andra, har jag svårt att argumentera för eller emot någon given metod. En sådan argumentation

förutsätter att metoden betraktas tillsammans med de övriga elementen i forskningsprocessen. I min egen forskning har det ofta handlat om att begripliggöra ett tillstånd eller en förändring uttryckt i normerande texter såsom styrdokument, utredningar, lagförslag. Min metod har då varit att förankra texterna i sin samhälleliga kontext, kartlagd genom en bred och djup inläsning syftande till att förstå en 'tidsanda' – de sociala, kulturella, intellektuella och emotionella förhållningssätt som kommer till uttryck under perioden i fråga. Den metoden uppfattar jag själv som fruktbar i relation till forskningsuppgiften, men den är naturligtvis inte alltid användbar. Och det kan finnas andra metoder som är lika fruktbara – eller mer.

EA fråga 2: Intrycket är att argument ges för pluralism – dvs många metoder och anpassning till vad man är ute efter, vilket verkar välmotiverat. Man kan fundera på om det är mer eller mindre specifikt för historieforskning eller lite bredare för humaniora eller mer allmängiltigt? Belys gärna detta mer.

KGH svar på EA fråga 2: Jag har en alltför insikt i andra forskningsområden för att våga mig på att besvara den frågan. Rent intuitivt ser jag det ändå som självklart att det specifika forskningsproblemet och frågeställningen styr metodvalet. Att först välja en given metod och därefter välja ett problem som passar metoden tycks mig som att spänna kärran framför hästen. Samtidigt kan en sådan ansats tänkas ha poänger, till exempel som ett sätt att utröna en given metods begränsningar.

EA fråga 3: Det verkar däremot argumenteras mot naturvetenskapliga metoder. Hur förhåller sig författaren till att naturvetenskapliga metoder numera används mer och mer inom särskilt arkeologisk forskning, men ofta med anknytning till historieforskning? Leder detta till någon ändring av "typiska" forskningsmetoder i historieämnet och syn på vad man kan och bör göra?

KGH svar på EA fråga 3: Jag har aldrig avsett att argumentera mot naturvetenskaplig metod *per se* – om min text ger det intrycket har jag formulerat mig otydligt. Däremot har jag svårt att se hur naturvetenskaplig metod skulle vara fruktbar att använda för att bena ut ett historievetenskapligt problem.

Förstås kan forskning inom andra fält (naturvetenskap, teknik, medicin, samhällsvetenskap) ge insikter och kunskaper av betydelse för historiker. Isotopanalys kan ge ny kunskap om de kvarlevor som ingår i det material historikern utgår från. Den informationsteknologiska utvecklingen har gett historikern nya möjligheter att ta del av och bearbeta källmaterial. Jag ser inte att det i grunden förändrar historikerns uppgift. Likt rumpnissar frågar vi ofta "voffor gör di på detta viset?" – naturvetenskapen, liksom andra vetenskaper, kan hjälpa oss närmare svaret, men den grundläggande frågan ändras egentligen inte.

EA fråga 4: Finns det någon utveckling av ”metodmedvetenhet” som motverkar att metoder ”tas för givna”, vilket författaren påpekar som ett drag i historieforskning?

KGH svar på EA fråga 4: Det finns absolut skäl att tala om en sådan utveckling. De kulturella, lingvistiska och narrativa vändningarna har satt spår i svensk historieforskning liksom inom många andra humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsområden. Å andra sidan gäller i allt väsentligt fortfarande Peter Aronssons konstaterande att tidskrifterna *Historisk tidskrift* och *Scandia* inte erbjuder de bästa förutsättningarna för en rik, öppen och dialogisk debatt inriktad på vidgade horisonter och kunskap – även om tonläget inte längre är lika uppskruvat och de polemiska inläggen tycks blivit färre än under 1900-talets sista decennier (Aronsson 1997).

EA fråga 5: Det argumenteras även för förståelse som centralt mål och för narrativer som metod. Vad är det man uppnår med förståelse av mer enskilda företeelser utan generalisering?

KGH svar på EA fråga 5: För mig innebär förståelse – i den betydelse av begripliggörande eller meningsskapande som jag nämner – att en enskild företeelse kan placeras in i en rumtidkontext, relateras till andra enskilda företeelser och därmed bidra till förståelsen av övergripande förändringsprocesser. Att beskriva en enskild händelse utan att placera in den i ett skeende kan vara ett nödvändigt första steg i den historiska forskningsprocessen, men om vi stannar där skriver vi inte historia.

EA fråga 6: Är fältet fritt för olika, t ex politiskt influerade, tolkningar utan kritisk granskning eller hur handskas man med granskning av denna typ av forskning? Bedriver man t ex källkritik av själva den historiska forskningen?

KGH svar på EA fråga 6: Kritisk granskning är, som jag ser det, ett nödvändigt inslag i all vetenskap, även historievetenskap. Och förstås förekommer en sådan granskning: av opponenter vid en disputation, av sakkunniggranskare inför publicering av vetenskapliga artiklar och, inte minst viktigt, genom den ’peer review’ som sker i form av den vetenskapliga debatt och den kritik med åtföljande genmälen som kan följa på en publicering. Kritiken kan få formen av källkritik (till exempel vid ifrågasättande av en forskares materialurval) men kan också fokusera på ett mer eller mindre fruktbart metodval liksom på forskarens teoretiska utgångspunkter – kanske är det främst där som politisk influens blir synlig, hos forskaren såväl som hos kritikerna.

Referenser:

Aronsson, Peter (1997): *Historisk forskning på väg – vart? En översikt över avhandlingar och forskningsprojekt vid de historiska universitetsinstitutionerna samt en kritisk granskning av den officiella vetenskapliga debattens form och funktion i Sverige 1990-1996*. Växjö: Högskolan i Växjö.